

รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑

The Desirable Model of Sangha Administration of Administrative Monks At The Sangha Administration Region 1

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)*

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์**

พระระพี น พุทธิสาโร***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๙๗ ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ รูปแบบการทำงานอาจจะไม่ชัดเจน ขาดความรัดกุม ไม่รอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่อาจจะหย่อนยาน ขาดการบำรุงรักษาวัด ขาดการจัดการศาสนสมบัติให้เหมาะสม ขาดการสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขาดการส่งเสริมวิชาการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้รูปแบบการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยสั่งการลงนิคหกรรม ข้ออุทธรณ์เป็นต้นอาจจะยังไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการก็เช่นเดียวกัน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒. แนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ พระสังฆาธิการ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นอกจากนั้น ทฤษฎีระบบการปกครองประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือคน เงิน วัตถุประสงค์ และการจัดการประกอบด้วยการวางแผน การสรรหาคูคณากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงาน ตามด้วยหลักการบริหารนิยธรรม ๗ กล่าวคือหมั่นประชุมเนื่องนิตยพร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้าม เคารพนับถือผู้ใหญ่ ไม่ลู่อำนาจค้นหา ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับเพื่อนสหพรหมจารี เป็นต้น

๓. รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ได้แก่ พระสังฆาธิการมีหน้าที่กำกับดูแลรักษาบุคลากรให้อยู่ในกฎระเบียบการปกครอง เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ตามพระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดล้อม การปกครองคณะสงฆ์เป็นงานนำ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมตามกาลเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใด งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปตามอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน (๑) ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการผู้รับผิดชอบการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง การวางแผนระยะยาวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้ฝึกปฏิบัติงานให้เกิดความพร้อม ด้วยหลักการหมั่นประชุมเนื่องนิตยนับตั้งแต่การคัดเลือก การแต่งตั้ง การฝึกอบรม การพิจารณาการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนี้ พระสังฆาธิการหมั่นประชุมเนื่องนิตยเพื่อการวางแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความชัดเจนด้วยศาสตร์และศิลป์ (๒) ด้านการสรรหาคูคณากร คือการดำเนินการเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน พระสังฆาธิการพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม ทำกิจที่สงฆ์พึงกระทำ การประชุมเป็นภารกิจที่พระสงฆ์พึงกระทำร่วมกัน เพื่อความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ดังนั้น การปกครองต้องสอดคล้องตามกฎระเบียบ พระธรรมวินัย กฎหมาย เพื่อนำมาบูรณาการใช้ให้ถูกต้องตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง (๓) ด้านการพัฒนาบุคลากร คือการสอนงาน การมอบหมายงาน การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ การหาพี่เลี้ยงช่วยสอนงาน การให้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย การให้เป็นผู้รักษา การแทน การส่งไปศึกษาดูงาน การจัดประชุมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนพัฒนาสมรรถภาพการทำงาน นอกจากนี้ พระสังฆาธิการไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้ามที่ขัดต่อกฎระเบียบ กำกับดูแลให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ปฏิบัติอยู่ในกฎระเบียบ (๔) ด้านการธำรงรักษา คือการบำรุงรักษาทรัพยากรบุคคลเพื่อให้องค์กรไม่สูญเสียคนที่มีความรู้ความสามารถ การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร ปรับปรุงสถานที่ทำงานให้เหมาะสม มีความมั่นคง ส่งเสริมโอกาสแก่บุคลากรได้ก้าวหน้า พระสังฆาธิการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์เครื่องมืออำนวยความสะดวกในสำนักงาน นอกจากนี้ พระสังฆาธิการกำกับดูแลการปกครองให้เป็นไปตามกฎระเบียบ พระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดล้อม (๕) ด้านการประเมินการปฏิบัติงาน พระสังฆาธิการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตามกฎระเบียบ ยินดีในเสนาสนะเรียบง่าย ตั้งใจกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ให้ตั้งอยู่ในความเรียบร้อยดีงาม ส่งเสริมการทำงานด้วยการฝึกอบรมวิชาการปกครอง จัดสัมมนาประจำปี และส่งเสริมการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

คำสำคัญ: รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์, พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์
ภาค ๑

ABSTRACT

The main objectives of this research were to 1. study the state and problems of the rule of Buddhist Monks, 2. study the theory and Buddhist principles for the proper administration of Buddhist Monks and 3. present style of governance. Sangha of Buddhist Monks in a desirable area. Research methodology was mixed methods. Qualitative Research collected data from relevant documents and 18 key informants and 10 participant in focus group discussion, analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 297 samples with questionnaires and analyzed data with descriptive statistics. the researchers collected data from a sample of 297.

Findings were as follows:

1. The general rule of Buddhist Monks and problems. The work may be lax Imprudent imprudent flagging duties. Lack of maintenance measure Lack of Religious Affairs organized a treasure as well. Lack of monitoring and laity who have clamored to follow within a discipline. Moreover, lack of education, discipline, suspension allegation Nichkrmm the diagnosis. The decision on the appeal as yet unclear. Including the appointment and dismissal of Buddhist Monks, too.

2. Theory and Buddhist principles for the proper administration of Buddhist Monks. Buddhist Monks living ecclesiastical law regulating the central and regional ruling clergy addition, the system includes inputs theory is that money and material handling equipment includes planning for recruitment. Staff development, maintenance and evaluation of performance. Followed by the main context for the New York fair, the seventh meeting of Buddhist Monks keep forever. Unison conference What he did not explicitly ban Respect for elders Randy does Luamnah Welcome in Esnasna And pleased with virgin etc.

3. format Slideshow desirable area of Buddhist Monks in the first chapter is Buddhist Monks controls maintenance personnel in administrative regulations. A classy goes smoothly. According to the Book of Discipline Legal and Environmental Slideshow is taken. A profound spacious great the more delicate than men the work is not completed. Must be updated to suit the current situation all the time. If parents continue to work in any other job. It will then continue If the rule action

impossible. Other characteristics Management It does not carry over as well. Temple Guardian is Abbot As a responsible parent measured.

3.1 Planning Buddhist Monks must be responsible for developing a thriving. Short-term plan by assigning an assistant pastor. Responsible for keeping order Long-term planning by assigning an assistant pastor training to be ready. Regular meetings with the perpetual since the recruitment, selection, appointment. The move to transfer the training promoted. The disciplinary action in addition to the expiration of the Buddhist Monks to keep the perpetual planning Slideshow clarity art and science of making worker to work as intended.

3.2 recruiting is a way to organize a society in disciplines with emphasis on relieving the suffering of the dissolution. Promote the rule is new stuff to repress people should suppress or blame someone blame Pak Ch tribute to the people who should be praised articulates how the opportunity to teach others admonition. The recruitment was carried out in order to get good people are competent to practice addition, the meeting adjourned meeting unison Buddhist Monks and priests do things that ought to be done. The meeting considered the mission that priests should act together for unity, so the parents have to use the rules of Discipline Law be used to integrate the social, economic and political.

3.3 Human resource development is to teach the power to perform. The rotary transfer duty Finding mentors to help teach. The acting assistant The Acting Sending to study visit Training seminars to enhance performance further development of Buddhist Monks do not prescribe what rebuke against the rules. To ensure that clamored and laity in measuring compliance. Improving corporate governance for the better.

3.4 The maintenance HR is maintained so that the organization does not lose good people skills. The relationship between the management and the staff. Improve workplace security personnel have a chance to progress. Promoting the welfare of Buddhist Monks a Material and Facilities in office. Show respect for adults by age, years of Buddhist Monks In addition, the regulatory regime to ensure compliance with environmental laws and regulations, strict discipline.

3.5 Assessment of the operation. Buddhist Monks selfless To act strictly according to common rules. In simple pleasure Esnasna Regulatory treatment of monks Novice Township in the first chapter, set in good order. Further work with academic training. Annual Seminar and higher education levels.

Keywords: The Desirable Model of Sangha Administration, Administrative Monks at the Sangha Administration Region 1

๑. บทนำ

การบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้ามีระบบบริหารที่ดีศาสนาที่มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการแบ่งงานมอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการด้านต่างๆ เพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันมีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง^๑ เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม^๒

พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป^๓ ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน มีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป^๔

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ และเพื่อนำเสนอรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑

^๑ อธิวุฒติ หนัมนมี, “การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหะวัตถุ ๔ เครื่องมือการวางแผนและการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๖๕-๗๗.

^๒ กองแผนงาน, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖.

^๓ พระครูวินัยธรเอนก เตชวโร, “การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ตามทัศนะเชิงพุทธบูรณาการ”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๒๖๗-๒๗๗.

^๔ กองแผนงาน, คู่มือพระสังฆาธิการ, หน้า ๑๗.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ
๒. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม จำนวน ๒๙๗ ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน และสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๙๗ ชุด

๔. ผลการวิจัย

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ (๑) ด้านบุคลากร พระสังฆาธิการท่านมีอายุมาก หย่อนยานความสามารถ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์ (๒) ด้านงบประมาณ ปัญหาการเงินถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญของปัญหาอื่นๆ เนื่องจากรายรับของวัดต้องอาศัยแรงจิตศรัทธาทำบุญบริจาคของชาวบ้าน (๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนอุปกรณ์ ขาดความรู้ความเข้าใจการใช้อุปกรณ์อย่างถูกต้อง ขาดความรับผิดชอบ ขาดการมีส่วนร่วม (๔) ด้านวิธีการจัดการ พระสังฆาธิการขาดองค์ความรู้ความเข้าใจการบริหารยุคใหม่ ไม่กล้าแสดงออกและตัดสินใจอย่างเด็ดขาดตามกฎหมาย

๒. แนวคิดทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีและข้อมูล กระบวนการประกอบด้วย การวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงาน ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ กล่าวคือ หมั่นประชุมเนื่องนิത്യ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้าม เคารพนับถือภิกษุเป็นผู้ใหญ่ ไม่ล่อล่านาจัดฉันทาคือความยาก ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับสพรหมจารีผู้มีศีลดีงามเป็นต้น

๓. รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ได้แก่ (๑) ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประชาชนและสังคมเป็นอย่างดี (๒) ด้านการสรรหาบุคลากร พระสังฆาธิการเน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุข เป็นหลักภายใต้วิธีการ

๓ วิธีคือ นิคคหวิธี ช่มคนที่ควรชมหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ ปิคคหวิธี ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ปวารณวิธี เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือน (๓) ด้านการพัฒนาบุคลากร พระสังฆาธิการ ต้องการพัฒนาบุคลากร มีการกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนตามลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของแต่ละโครงการ เพื่อให้สามารถจัดสรรและบริหารทรัพยากรขององค์กรอันมีอยู่อย่างจำกัด (๔) ด้านการธำรงรักษา พระสังฆาธิการต้องรักษาทรัพยากรบุคคลที่ดีไว้กับองค์กรได้ตลอดไป สามารถดำเนินงานธุรกิจไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (๕) ด้านการประเมินการปฏิบัติงาน พระสังฆาธิการต้องประเมินการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมพัฒนาผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในองค์กรให้ถูกต้องตามความจำเป็น ปรับปรุงแก้ไข

ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ มองการปกครองเพื่อการศึกษา เพื่อความสงบเรียบร้อย การปกครองมิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยเอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมาย ผู้บริหารต้องมีจักขุมา มีสายตาวัดยาวไกล คือมองการณ์ไกล วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นจุดหมายปลายทางได้ชัดเจน เช่น หมั่นประชุมเนื่องนิത്യ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ย่ำห้าม เคารพนับถือภิกษุเป็นผู้ใหญ่ ไม่ลู่อำนาจค้นหาคือความยาก ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับสหพรหมจารีผู้มีศีลดีงาม

๕. อภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ตามความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัย มีประเด็นในการอภิปรายผลโดยการจำแนกเป็นรายด้าน คือด้านการวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีรายละเอียดการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว เพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินุโร) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑” ผลการวิจัยพบว่า^๕

๑. การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มากี่ก่อกุลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก

^๕ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินุโร), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๒. ทักษะคิดต่อกลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ มีการปกครองตามลำดับชั้นการปกครอง โดยเจ้าคณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้นๆ โดยปกครองตามลำดับชั้นไปตามลำดับ เมื่อเจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดี เช่น เจ้าคณะภาคดูแลปกครองในภาคที่ตนปกครอง เจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสหวิริหาริกที่ตนให้การอุปสมบท

๓. การสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ปกครองมีความรู้ความสามารถสูง มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการสื่อสารและการคมนาคมเดินทางไปมาสะดวก สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว การปกครองคณะสงฆ์ให้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก โดยเน้นบริหารจัดการเชิงพุทธ มุ่งการสร้างสามัคคี โดยบริหารแบบพ่อปกครองลูก

๒. ด้านการสรรหาบุคลากร พระสังฆาธิการได้ดำเนินการคัดเลือก เป็นการตรวจสอบการพิจารณาการตัดสินใจรับบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้าร่วมงานกับองค์กร ซึ่งต้องอาศัยความรู้ศิลปะในการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่า^๖ หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ที่พระพุทธรเจ้าทรงวางระเบียบตามหลักพระธรรมวินัยคือพระอุปัชฌาย์พึงเป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติและวิมุตติญาณทัสสนะ สภาพปัญหาและอุปสรรคของพระอุปัชฌาย์ประกอบด้วยปัญหาโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและตัวกุลบุตรผู้บวชเอง ปัญหาอันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติผิดพระธรรมวินัย ปัญหาความย่อหย่อน การพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีจำนวน ๓ ด้าน (๑) ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองของพระอุปัชฌาย์ (๒) ปฏิบัติหน้าที่ดูแลปกครองสหวิริหาริกให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย (๓) ด้านการพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่พุทธธรรม

๓. ด้านการพัฒนาบุคลากร พระสังฆาธิการได้ทราบถึงการพัฒนาบุคลากรแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและระยะเวลาของโครงการพัฒนาแต่ละโครงการไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า^๗ การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนาการบริหาร/

^๖พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร), “การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^๗พระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

การปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ การบริหารจัดการวัดขององค์กรคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีประเด็นสำคัญ ๗ ประการ ได้แก่ ด้านระบบการบริหารจัดการวัด ปัญหาด้านผู้นำ ด้านการจัดบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอุปกรณ์ ด้านสภาพแวดล้อม และปัญหาความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการเผยแผ่ (๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๔. **ด้านการธำรงรักษา** พระสังฆาธิการได้พยายามรักษาทรัพยากรบุคคลที่ดีไว้กับองค์กรได้ตลอดไป สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภททปญโญ)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔” ผลการวิจัยพบว่า “สภาพทั่วไปของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านการเผยแผ่ ด้านการปกครอง ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อ การพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในการบริหารงาน มีความสามารถควบคุมบุคลากรให้อยู่ในกฎระเบียบ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลเพื่อพัฒนาวัดและชุมชนให้มีความเจริญ และมีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ (๑) ภาวะผู้นำด้านการบริหารคน (๒) ภาวะผู้นำด้านการบริหารเงิน (๓) ภาวะผู้นำด้านการบริหารวัสดุ (๔) ภาวะผู้นำด้านการจัดการ

๕. **ด้านการประเมินการปฏิบัติงาน** พระสังฆาธิการต้องมีการประเมินผลงานเพื่อจ้กักรู้ผลการปฏิบัติงานของตน การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา ควรหาวิธีส่งเสริมรักษาปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เสนอ อัครมณฑา** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอภินิหารนิยธรรมขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า^๑

๑. ปัญหาการประชุมบางครั้งมีการเข้าประชุมไม่พร้อมเพรียงกัน การทำงานบางครั้งไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้าทำให้สับสนในขั้นตอนการทำงาน การควบคุมปฏิบัติงานตามระเบียบ/

^๑พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภททปญโญ), “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๔”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^๒เสนอ อัครมณฑา, “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอภินิหารนิยธรรมขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

คำสั่งบางคนไม่เข้าใจ มีการก้าวทำงานของคนอื่น การจัดสรรงบประมาณบางโครงการอาจเกินความจำเป็นต่อการบริหารงาน งานบางอย่างมีความสลับซับซ้อน

๒. การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี การมีส่วนร่วม ความสามัคคีเป็นทีม (Teamwork) และสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับบริหารงานทั้งในด้านการบริหารจัดการบุคลากร (Staffing) การประสานงาน (Coordinating) และการจัดองค์กร (Organizing) โดยการร่วมแรงร่วมใจเป็นคณะแต่ละฝ่าย เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และพบว่า อปท.นิยธรรม ๗ เป็นหลักป้องกันความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญขององค์การฝ่ายเดียว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

๓. แนวทางการนำหลักอภินิยธรรมไปบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า หลักอภินิยธรรม ๗ เป็นแนวทางในการบริหารงานเพื่อให้การทำงานเป็นระบบ ระเบียบ/คำสั่งสามารถนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีองค์ประกอบด้วย การวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การตรวจสอบควบคุมและงบประมาณเข้าไปกำกับดูแล โดยยึดหลักคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและส่งเสริมระบบคุณธรรม ให้มีการทำงานเป็นทีม ความสมัครสมานสามัคคี เคารพผู้ใหญ่อาวุโส ไม่รู้ทั้งกฎเกณฑ์ระเบียบที่ถูกต้องขอขบธรรมเนียม ธารงรักษาประเพณีวัฒนธรรมจริยธรรมอันดีงามองค์กร และร่วมรับผลประโยชน์สูงสุดจากการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลทางปฏิบัติต่อไปอย่างยั่งยืน

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. พระสังฆาธิการในคณะสงฆ์ภาค ๑ การปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องตามนโยบายของมหาเถรสมาคม เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๒. รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนงบประมาณการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ทั้งด้านการวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงาน ทั้งปวงให้เป็นไปตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม

๓. พระสังฆาธิการในคณะสงฆ์ภาค ๑ ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรทั้งด้านการวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงานทั้งปวงให้เป็นไปตามกรอบนโยบายแต่ละด้านที่ได้รับมอบหมาย

๔. พระสังฆาธิการในคณะสงฆ์ภาค ๑ บริหารงานตามหลักอภินิยธรรม ๗ เพื่อส่งเสริมบุคลากรทั้งอนุโลมและปฏิโลม ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ ด้วยการหมั่นประชุมเนื่องนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้าม เคารพนับถือภิกษุเป็นผู้ใหญ่ ไม่ลู่อำนาจค้นหาคือ

ความยาก ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับสพรหมจารีผู้มีศีลดีงามเป็นต้น

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. พระสังฆาธิการในคณะสงฆ์ภาค ๑ ส่งเสริมบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามหลักอปรีหานิยธรรม ๗ กล่าวคือหมั่นประชุมเนื่องนิตย พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้าม เคารพนับถือภิกษุเป็นผู้ใหญ่ ไม่ลุอำนาจัดัดหาคือความยาก ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับสพรหมจารีผู้มีศีลดีงามเป็นต้น

๒. รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ด้วยการวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงาน

๓. พระสังฆาธิการในคณะสงฆ์ภาค ๑ การพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ตามกรอบนโยบายแต่ละด้าน

๔. พระสังฆาธิการในคณะสงฆ์ภาค ๑ ส่งเสริมบุคลากรเข้าอบรมสัมมนาเชิงวิชาการตามหลักอปรีหานิยธรรม ๗ กล่าวคือ หมั่นประชุมเนื่องนิตย พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้าม เคารพนับถือภิกษุเป็นผู้ใหญ่ ไม่ลุอำนาจัดัดหาคือความยาก ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับสพรหมจารีผู้มีศีลดีงาม อย่างต่อเนื่อง

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ก็ควรจะทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ” ที่เกี่ยวข้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

๒. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์” เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านการปกครองแต่ละยุคสมัยและการพัฒนาการปกครองครั้งต่อไป

๓. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล” เพื่อชี้ให้เห็นถึงการแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

กองแผนงาน. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓.

(๒) วารสาร:

ธิติวุฒิ หมั่นมี. “การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหะวัตถุ ๔ เครื่องมือการวางแผนและการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓)

(๓) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร). “การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูไพโรจน์ภักทรคุณ (วิโรจน์ ภัททปญโญ). “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๔”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

เสนอ อัครมณฑา. “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

Dessler, G., *A Framework for Human Resource Management*, Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, 2004.

Kermally, S., *Developing And Managing Talent: A Blueprint For Business Survival*, London: Thorogood, 2004.